

A SOPRONI HANGVERSENY.

Irta: *Jeszenszky Sándor.*

EGY STRÁZSA járt fel-alá a kaszárnya előtt és ahányszor a fekete-sárga faköpönyeghez ért, mindig felírt valamit, annak világos csíkjára, majd megfordulva kemény léptekkel mérte végig az őrség útját. Vajjon mit írkal?

Margit kíváncsi természetű volt és az útja épp a faköpönyeg mellett vitt el, nem állta meg tehát, hogy meg ne nézze. Kiszámítva, éppen akkor ért oda, mikor a strázsa megfordult és ellépett. Hirtelen odanéz, de nem volt elég egy pillantás, mert egy vers volt odaírva, azt pedig el kellett olvasni:

«Katonának számúzótt balvégzetem
S kétszer élt a szép tavasz a ligeten
A ligeten, ó de nem a szív fölött,
Míg sorsomnak rabbilincse megtörött.

S él az Isten s tudni fogja, hogyha él,
Mit szenvedtem s te bajtárs, mit szenvedél.
Él az Isten, aki annyi bánatért...

Amint ideért az olvasásban, mögüle egy kéz nyúlt elő és aláírta az utolsó sort:

Tán megadja akkor a várt pályabért.

Margit visszanezett, ott állt a strázsa. Fiatalkatonája volt; Margit hirtelen nem látott belőle mást, csak egy bő, zöld hajtókás, sárga pitykés, fehér mondurt, ádámsutkás hosszú nyakat és egy fekete szempárt, mely kiragyogott a beesett, sápadt arcból.

— Mit ír? — kérdezte, feltalálva magát.

— Verset — mosolyodott el a strázsa és megcsillant két, vadul előreálló szemfoga.

— De kinek a versét?

— A magamét.

— Maga költő? — csodálkozott a leány.

— Az volnék.

— Hát akkor miért katona?

— Ne is kérdezze, kisasszony — borult el az arca —, szomorú az én sorsom.

— Hogy hívják? — kíváncsiskodott Margit, ki azt hitte, hogy a honhaza minden versíróját ismeri.

— Petrovics Sándor.

Ezt a nevet még nem hallotta, állapította meg magában, majd megkérdezte, hogy van-e még több verse.

— Hogyne volna.

— Szeretném olvasni.

— Örömmel odaadom, itt úgysem kíváncsi reájuk senki — és hátra, a kaszárnyára mutatott.

— Nézzen oda, abban a zöld zsalus házban lakom. Ha egyszer ideje lesz a vitéz úrnak, hozza el hozzám a verseit.

* * *

Margit éppen kint olvasgatott a kertben, egy fa alatt, mikor valaki erősen megrázta a kapu csengőjét. Nemsokára az öreg szakácsné hangja hallatszott a ház felől: «Kisasszony kérem, egy katona keresi!»

Margit felnézett, hát az ő verses katonája jött feléje. Féltség, vékony legényke volt; lábán ormótlan bakkancsok, oldalán hosszú panganét és fehér frakkos mondurját zavartan ráncigálta, hogy jobban álljon. Jó szívvel, de szánalommal nézett reá, az pedig ügyetlen hajlongások között nyujtogatta feléje a kért kéziratot. Margit mohó kíváncsisággal olvasni kezdte az első verset, melyre rányitott:

«Arany kalással ékes rónaság,
Melynek fölötte lenge délibáb
Enyelgve üz tündérlátékokat,
Ismersz-e még? Ó, ismerd meg fiad.

Rég volt igaz, midőn e jegenyék
Árnyékain utolszor pihenék,
Fejem fölött, míg őszi légen át
Vándor daruid V betűje szállt».

— Ah, vitéz úr, ez gyönyörű — tört ki Margitból az elragadtatás. Már nem is volt olyan szánalmas legény ez a verses katona — és milyen szép az, hogy költő és katona — tette hozzá.

— Én nem jó szívvel vagyok katona!

— Nem szereti a katonaságot, a harcot, a hősiességet?

— Dehogy nem, de én nem a császár, hanem a szabadság... Rákóczi katonája szeretnék lenni — és mellén összefogva zubbonyát, úgy megrázta, mintha le akarná tépni magáról. Margit már érdeklődéssel nézte ezt a katona ruhában bujdosó költőt. Fel kell fedezni, rohanta meg a gondolat és olyan hit, meg bizalom fogta el, amilyen csak fiatal lelkekben tud ilyen hirtelen támadni.

— Én ismerem Frankenburgot! Tudja ki az? Folyóirata van —

mondta lelkesen — megmutatom neki; bizonyosan ki fogja adni Petrovics Sándor verseit!

— Köszönöm. Jó lenne, azonban úgy gondolom, ha már megjelennek, ne Petrovics Sándor legyen alatta — válaszolt a katona.

— Hanem? — kérdezte a leány.

— Petőfi Sándor.

— Petőfi Sándor — ismételte Margit —, be gyönyörű név!

És felnéztek a kék égre, ahol a magasban egy pacsirta csattogott.

* * *

Fent a kék égen valóban egy pacsirta csattogott és mélyen lent a röpdőső madár alatt, a napfényben szikrázva csillogtak Sopron tornyai. Az enyhe szélben hatalmas nemzetiszínű lobogó hullámszik, mintha letről feltörő moraj emelgetné. A Városház-tér, az odavezető utca, meg az ablakok tele emberrel, lobogó zászlókkal. A vármegyeház előtt díszes társaság, az alispán, meg a polgármester és katonatisztek élükön Auersperg herceg tábornokkal. Bezerédj István épp kihúz a tömegből egy szerény öltözetű, őszes férfit: «Barta uram, magának itt a helye! Hiszen a tanítója volt».

Arrébb a Stornó-ház előtt a tömegben egy szürös paraszt ember a feleségével.

— Jancsikám, most látni fogod — biztatja az anya kis magzatját — az apád majd felemel.

— Édes apám, emeljen fel — türelmetlenkedik a kis fiú.

— Várj, no! Majd ha itt lesznek.

— Istenem, de nagy úr lett — mondja, körülnézve az asszony.

— Pedig milyen gyenge gyerek volt — teszi hozzá a férfi.

Mögöttük a ház falán öles hirdetmény, mely szerint ma este nyolc órakor a redout termében jeles hazánkfia, Liszt Ferenc úr, a világhíres hangművész és zenehős tartja klavir akadémiáját.

Fent a várostoronyban távcsővel lesik, hogy jön-e már. Mikor a város szélén megpillantják a kocsisort, kis fehér zászlóval leintenek.

— Intenek már! intenek! — szalad egy mezítlásos gyerkőc a temető melletti réten az öreg, féllábú ezermester felé, aki elkerített helyen a mozsarakat őrzí. Erre az öreg is felnéz a toronyra és meggyújtja a kanócot.

Az első mozsárdurranásra óriási izgalom támad a tömegben, áttörik a fehérruhás leányok sorfalát. A pandúrok, hajduk, meg a tűzoltók alig tudnak utat nyitni a doborjáni cifraszürös, árvaleány-hajas paraszt bandériumnak. Utánuk a vármegye zászlója alatt a jurátusok, csupa deli legény, a sok viváttól vadul táncoló paripákon. Egymásután durrognak a mozsarak és valahol a tér sarkában egy cigánybanda rákezd a Rákóczi-indulóra. Rövid szünet, csak az utcából hallatszik ki egetverő vivátozás. Végre berobog a négy fehér, arabs ló által vont díszhintó, benne gróf Eszterházy Károly, Alberti gróf,

Schóber Ferenc és egy fekete, szinte ördögien szép, karcsú fiatalember : Liszt Ferenc.

Visong, bömböl a sok vivát, lobognak a kendők, hullanak a virágok. A kis Jancsi az apja vállán lobogtatja a kalapját. Mellette az anyja mosolygó arcán végig patakanak a könnyek ; felemeli a kezét : «Áldja meg az Isten !»

A négy fehér ló odakanyarodik a vármegyeház elé és egy rántásra megáll. A huszár leugrik, kinyitja a hintó ajtaját, lebocsátja a lépcsőt. Liszt feláll. Ebben a pillanatban egy piros rózsza repül a magashól. Liszt elkapja és felnéz, honnan jött? A vármegyeház egyik emeleti ablakában Margit és az anyja. Liszt meglátja, felmosolyog, Margit vissza. Édesanyja megbotránkozva veszi észre ezt a tüzes kacérságot : «Margit, mit csinálsz !»

— Mama, ne zavarj ! — feleli és tovább állja a tüzet, míg azután Liszt leugrik a hintóból és az első, akit felismer és összeölel Barta uram, a tanítója.

* * *

Amilyen örvendező, napsütött a Városház-tér, olyan árnyékos és komor az a sikátor, hol gondterhelt léptekkel, görnyedt vállal bandukolt Petrovics Sándor. Minden olyan szomorú és reménytelen. Egyszer csak a nevét hallja, visszafordul és mintha többé nem lenne árnyék, csak napsütés, nem lenne szomorúság, csak mosoly, Margit áll előtte szép, fehér ruhában.

— Ma este Liszt Ferenc hangversenyt ad és a maga indulóját, a Rákóczi-indulót fogja játszani, amelyet most mutatott be először Pesten.

— Azt nekem hallanom kell !

— Itt egy biléta, jöjjön el.

— Köszönöm, kisasszony ! Fehér tündérem ! — és meghatottan kereste a hála szavait, mikor felhangzik messziről a trombita. Hirtelen megcsókolta Margit kezét — fújják már, mennem kell, de este ott leszek.

Mind erősebb lesz a trombitaszó, egészen a kíméletlenségig fokozódik a hangja. Már négyen fújják a gyülekezőt a kaszánya udvarán. Zuhog a sok katona le a lépcsőn, visszhangos a kapualj a sok szeges bakkancstól. Végre az udvaron rendben áll a zászlóalj. Az őrnagy úr végig nézi, azután megfordul és kimegy a kapun. A százados úr legalább ellép előtte, de egyszerre ő sincs sehol. A parancskiadásra nem marad más, csak Berkó főhadnagy úr. Az őrséget az első század adja és az kikanyarodva a vártára vonul. Berkó főhadnagy nem látta Petrovics Sándor arcát, azt az elkeseredést, mikor a balszáron ellépett előtte, a vártára indulóban.

* * *

Estefelé Petrovics vendéget kapott, ott fogadta az őrszoba előtti

kaszárnyafolyosón, egy ablakmélyedésben. Frakkos, cilinderes úr volt az illető, barátja: Orlai Petrich Soma. Petrovics üzent még délután utána. Heves vitában voltak, de csak úgy félhangon, hogy ne hallja más.

— Kitől kaptad a bilétát?

— A fehér tündértől! Egyetlen olvasómtól.

— De őrségen vagy, nem mehetsz el.

— Elmegyek!

— Hogyan?

— Megszököm!

— A fejeddel játszol!

— Nem bánom!

— Sándor, ne bolondulj!

— Segíteni akarsz rajtam?

— Hogyan?

— Itt csak hajnalban kerül rám a sor. Addig feküdj az ágyamba és add ide a ruhádat.

— Sándor!

— Add ide a ruhádat!

És valóban, mikor a rosszulvilágított őrszobában a priccseken horkoló katonák között Orlai a fejére húzta a pokrócot, kék frakkban, szürke pantalóban, fején cilinderrel, a kaszárnya kapun kisomfordált Petrovics Sándor.

* * *

A redout teremben forró és lelkes a hangulat. A jó soproniak már sok szépet hallottak, de ilyet még soha. Az utolsó helyig tele volt a terem, azaz egy sarokülés a terem közepe táján, még mindig a gazdájára várt. Margit nyugtalanul tekintgetett hátra, erre a helyre, mi történt, miért üres? Olyan sokszor nézett vissza, hogy ez feltűnt Berkó főhadnagynak is, aki szerette halmozni a szépet és a muzsika gyönyörűségei között, rézsutt mindig Margitra kacsintgatott, hogy még a szeme is élvezetet találjon. A Campanella boszorkányos csilingelései között visszafojtott lélekzettel, lábujjhegyen besomfordált Petrovics és elfoglalta a helyét. Margit megnyugodott, de Berkó nem hisz a szemének, hogy kerül ide Petrovics? A darabnak vége, de a tapsnak nem akar vége lenni. Margit felhasználja ezt a szünetet, felugrik és odalép Petrovichoz, megkérdeni, hogy miért késett.

— Úgy kellett szöknöm.

— Szökni?

— Őrségre osztottak be. Nem jöhettek volna, tehát megsöktem.

— Az Istenért, a fejével játszik!

— Ugyan az én fejem — intett lemondóan Petrovics.

— És hogyan jött el?

— Barátom Orlai alszik most helyettem a priccsen. Éjjélre váltom.

— Miért csinál ilyet? — esett kétségbe Margit.

— Először magáért kisasszony, azután Lisztért. — Ebben a pilanatban Petrovics meglátja Berkó főhadnagyot, aki felkel és kéri szomszédait, hogy engedjék ki a sorból. Ijedten megragadja Margit kezét:

— A főhadnagynom! Meglátott. Erre jön!

— Ne nézzen oda!

— Végem van!

— Petrovics! — hallatszik Berkó hangja. Petrovics haptákba akarja vágni magát, de Margit gyorsan reászól:

— Maradjon nyugodtan, maga most nem Petrovics!

— Hát kicsoda?

— Majd én megmondom — és nyugodt mosollyal a közeledő Berkó felé fordult — jó estét főhadnagy úr; mit akar?

— Kezét csókolom! Bocsánat, de én Petrovics közlegénnyel...

— Micsoda közlegénnyel? Ez az úr Petőfi Sándor költő, Liszt Ferenc barátja, vele jött, hozzá tartozik.

— Petőfi!? — csodálkozott Berkó.

— Igen, Petőfi! — erősködik Margit.

— Bocsásson meg, uram — szabadkozik a főhadnagy — Berkó vagyok. De ön annyira hasonlít egy közlegényemre... bámulatos...

— Örvendek — felelte Petrovics, leküzdve zavarát és kezét adott — Petőfi vagyok.

— Végtelen örülök, hogy Liszt Ferenc barátját megösmerhettem — kedveskedett Berkó — és kérem Margit kisasszonyt, protezsáljon Petőfi úrnál, hogy a hangverseny utáni estélyen mutasson be engem a mesternek.

— A mesternek!? — hördült fel ijedten Petrovics.

— Végtelen boldog lennék, ha velem kezét szoritana Liszt Ferenc.

— Hogyne — nyugtatta meg Margit ijedt pártfogoltját — úgy-e, kedves Petőfi, megteszi?

— Igen. Ó, hogyne — hebegte Petrovics.

Szerencse, hogy Liszt bejött és vége volt a beszélgetésnek, mert még elárulta volna magát. Mindenki a helyére ment. Liszt a zongoránál ült és nyugodtan megvárta, míg elcsendesedik a terem. Meggyászínú bársony dolmány, fehér selyem mellény, fekete, aranypaszományos nadrág volt az öltözéke. Hintett aranyporú csizmái a pedált próbálgatták. Fényes, csillogó volt ez az öltözet, de mindezt felülmúlták fekete hajának kékes fényei és szemének villogó csillanásai. Mikor teljes csönd lett, Liszt belekezdett a Rákóczi-indulóba. Az első ütem után, mintha felhördült volna a terem. A kezek megkapaszkodtak, a szemek megmerevedtek, a szájuk izgatott lihegésre nyitlak. Eggyé lett mindenki, aki ott volt azzal az egyetlennel, aki a zongora

előtt ült. Petrovics szeme előtt elhalványodott a világ; egy kuruc lovasát lát kiugratni a zongora húrjai közül, azután két lovas, tíz, száz, ezer! Vágtatnak végtelen síkon, bércek fölött, felhők között. Nyomukban zászlók, csillogó fegyverek erdeje, alatta óriási tömeg vonul, oly sodró erejű, mint mikor egy nemzet megindul. Vele megy ő is, sodorja az ár. Most jön a roham, ő az élre áll, összeszorított fogak és öklök, itt győzni kell! Valamiben megbotlik, elesik, érzi, hogy vége, de fel-emeli a fejét, még látja a diadal hajnalát!

A Rákóczi-indulónak vége, bár ennek az indulónak sohasincs vége, mindig újra kezdődik. A közönség még pár pillanatig eszméletlen, azután kitör, nem a siker, nem a taps, ez más volt, itt szíven találtak egy nemzetet. Sírtak, ordítottak, bömböltek az emberek. Petrovics félájultan hevert a székében, csak lassan tért magához. Mikor feleszmélt, elsőnek a tapsoló Berkót látta meg. Úgy érezte, hogy a nagyszerű szabadságból a rabszolgaságba zuhant, a bátorságból a gyávaságba. Szaladt az ajtó felé, ott Margit elkapta a frakkját.

— Én most szököm.

— Már megint? Elárulná magát. Maradnia kell!

— De hogy mutassam be? ... Nézze már jön!

— Én majd elintézem — nyugtatta Margit.

— Uram, itt vagyok — törte át magát Berkó a kiáramló emberek között — ugy-e, bemutat a mesternek?

— Ó, hogyne, hogyne — dadogta Petrovics és bátorságot lopott Margit szeméből.

* * *

Lent keringő párok, fent az emelvényen Liszt beszélget az előkelőségekkel. A terem túlsó sarkában az ajtó előtt Petrovics igyekezik megmagyarázni Berkónak, hogy most még sem illendő zavarni a mestert. Egyszer csak mindenünnen leányok rohannak elő; Liszt észreveszi, hogy már ütött az aláírások órája. Elibük megy, az emelvény lépcsőjén körülfogják. Viruló szép fejek, hamvas arcok szoronganak egymásmellett. Olyanok, mint egy óriási, nyíló rózsaszirm, melyek körülzárják, beborítják Liszt Ferencet. Margit is közéjük állt, de akarattal utolsónak maradt. Mikor a mester már mindenkinek aláírta az emlékkönyvet, kezében az írónnal odafordult Margithoz.

— Parancsol egy aláírást?

— Nem. Fontosabb.

— Ah, fontosabb — csodálkozott Liszt, majd felismerve Margitot udvariasan hozzátette — hiszen öntől kaptam ma a legszebb üdvözlőt, azt a rózsát.

— Igen.

— Mit parancsol? Mi az a fontos?

— Egy titok.

— Titok? — lepődött meg Liszt.

- Egy katona megszökött az őrhelyéről! . . . De magáért.
 — Már a katonák is! ?
 — Hogy hallhassa magát.
 — Büszke vagyok rá.
 — De ezért főbelövés jár — és Margit majdnem elsrta magát.
 — Hát szökjön vissza. Már vége a hangversenynek.
 — De nem tud . . . Mentse meg!
 — Én?
 — Csak maga mentheti meg . . . egy költő.
 — Gondoltam, hogy nem közönséges ember. De hogyan mentsem

meg?

— Nézze, ott áll! A főhadnagyával elhitettük, hogy ő nem a közlegény, hanem Petőfi Sándor, a mester barátja — és nem sokat kellett Lisztnek magyarázni, hogy megértse a helyzetet. Egyszer csak ott hagyta a terem közepén Margitot és gyors léptekkel megindult az ajtó felé. A táncolók udvariasan félreálltak és mindenki kíváncsian nézett utána, hogy kit keres Liszt. Petrovics ereiben megfagyott a vér, hiszen egyenesen feléje jön. Mi lesz most? Berkó ujjongott, hogy itt az alkalom. Petrovics lehajtotta a fejét, mint aki a halálos csapást várja.

— Ah mon cher ami Petőfi! — örvendezik Liszt, Petrovicsba karolva és az emelvény felé vonja. Berkó velük megy várva a bemutatást. Petrovicsal forog a világ és Margit parancsoló tekintetétől tér csak magához, mire engedelmet kérve, bemutatja Berkót. Végre túl voltak ezen. Ekkor Auersperg herceg kerül elébük, akinek viszont Liszt mutatja Petrovicsot: «Barátom Petőfi Sándor!»

* * *

Berkó nem győzött hálálkodni, egymásután hozatta a pezsgős butéliákat és koccintgatott új barátjával, ki idegesen fürkészte a szabaddulás útját.

— Ünneplem új barátomat — szavalta az elázó Berkó akadozva — engedd meg, hogy felajánljam a pertut! . . . Sándorkám, szervusz! . . . Csókolj meg!

Szépen összelelkeztek, összecsókolódtak, csak Petrovics homlokát verte ki a hideg verejték. Elfordult, hogy letörölje, de amint arcélét meglátta Berkó, megkapta az állát és hosszan nézte.

— Pajtikám, ilyen csodálatos hasonlóságot még nem láttam! Ha nem tudnám, hogy Petőfi Sándor vagy, biz' Isten azt hinném, hogy te vagy Petrovics közlegény az első századból! . . . Sándorkám, neked látnod kell azt a Petrovicsot!

— Nem, nem! — tiltakozott és vigyázott, hogy profilba ne kerüljön többé — én hajnalban elutazom.

— Akkor most, ha haza megyünk. Épp most áll őrségen a kaszárnya előtt.

Petrovics majdnem leszédült a székről. Végre megjelent mögöttük Margit és Liszt. Már a legfőbb ideje volt, hogy történjen valami.

— Bocsásson meg — fordult Berkóhoz Liszt —, de egyidőre meg kell fosztanom Petőfitől. Barátommal fontos beszédem van.

Ezzel karonfogta Petőfit és elvitte. Margit pedig Berkót foglalta el, leült hozzá, kacérkodott vele.

A lépcsőház csöndes és néptelen volt, csak a tánczene szűrődött ki. Liszt egészen a lépcsőig vezette Petrovicsot, ki szótlanul hagyta magát vinni.

— Ifjú barátom, szabad az út — szólalt meg Liszt.

— Kettőt köszönök önnek, mester — válaszolt Petrovics remegő hangon — az életemet és életem legnagyobb művészi élményét. Hogyan háláljam meg?

— Majd egyszer viszonzni fogja.

— Hogyan?

— Egy művészi élménnyel. Hiszen költő! . . . Az Isten áldja meg!

Petrovics leszaladt a lépcsőn és érezte a kezén az acélos szorítást, melyen át valami felemelő megbecsülés áradt át tagjaiba.

Fent a teremben Margit anyja haragosan kereste a leányát. Berkó asztalánál találta meg.

— Menjünk haza! Botrány, ahogy viselkedsz! — súgta neki.

— Ugyan mama, ne légy olyan régimódi — válaszolt Margit, ki szemével Lisztet leste s mikor egyedül, mosolyogva látta bejönni, megkönnyebbült.

* * *

Hasadó hajnalban indultak Margiték hazafelé; Berkó nem maradt el és Liszt is kedvet kapott kis hajnali sétára. Kelőben volt a nap, mikor a kaszárnya elé értek. A strázsa összevágta a bokáját és tisztelgett. Ekkor kapott észbe az elázott Berkó.

— Itt az a Petrovics, de hol van Petőfi!?

— Tényleg, hova lett Petőfi? — csodálkozott mosolyogva Liszt.

— Nincs, nincs! — ismételte Berkó, az italos ember bizonytalanságával és körülnézett. — Petőfi eltűnt!

— Eltűnt? Dehogy, csak ezután fog feltűnni! — kiáltotta huncut nevetéssel Margit.

A mama türelmetlenül előre sietett, Berkó udvariasan utána. Ők hárman visszamaradtak, összemosolyogtak. Közben felkelt a nap és arany dicsfénnel borította be Lisztet is, a strázsát is, meg azt a lelkes, szép magyar lányt is.